

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ
Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ.: **30456**

ΕΛΗΦΘΗ: **19/9/2016**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθμός Προτεραιότητας

ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ & ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ Α' ΣΠΟΥΔΩΝ
& ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Μαρούσι, 19-9-2016

Αρ. Πρωτοκόλλου :152323/Δ1

Ταχ. Δ/ση : Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη : 15180 – Μαρούσι
Ιστοσελίδα : <http://www.minedu.gov.gr>
Email : spudopre@inedu.gov.gr
Πληροφορίες : Π. Αγγελόπουλος
Κ. Γκουνέλα
Τηλέφωνο : 210 344 2248

ΠΡΟΣ:1. Περιφερειακούς Δ/ντές Εκπ/σης
2. Προϊσταμένους Επιστημονικής & Παιδαγωγικής
Καθοδήγησης Π.Ε. (μέσω των Περιφ. Δ/νσεων
Εκπ/σης της χώρας)
3. Σχολικούς Συμβούλους Δημοτικής Εκπαίδευσης
(μέσω των Περιφ. Δ/νσεων Εκπ/σης της χώρας)
4. Διευθυντές Π.Ε. της χώρας
5. Διευθυντές, Προϊσταμένους & Διδακτικό
Προσωπικό των Δημόσιων και Ιδιωτικών σχολικών
μονάδων (μέσω των Δ/νσεων Π.Ε)

ΚΟΙΝ.: Ι.Ε.Π.

info@iep.edu.gr

**ΘΕΜΑ: « Αναδιάρθρωση, εξορθολογισμός και διαχείριση της διδακτέας ύλης για το μάθημα της
Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο»**

Λαμβάνοντας υπόψη τη με αριθμ. 35/8-09-2016 Πράξη του Δ.Σ. του Ι.Ε.Π και σε ό, τι αφορά στην αναδιάρθρωση, στον εξορθολογισμό και στη διαχείριση της διδακτέας ύλης για το μάθημα της Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο για το σχολικό έτος 2016-2017, ισχύουν τα κάτωθι:

Γλώσσα Δημοτικού (Τάξεις: Α', Β', Γ', Δ', Ε', Στ')

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ-ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

**ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ**

Η παρούσα πρόταση αναδιάρθρωσης και εξορθολογισμού της διδακτέας ύλης στηρίχτηκε στην αναγκαιότητα να ανταποκριθεί η διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στις συνεχώς μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών. Οι κοινωνικές αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια οδηγούν σε νέους στόχους και νέα περιεχόμενα, συμβατά με τις διαμορφωθείσες κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες. Για

τον λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαίο να γίνει αναδιάρθρωση και εξορθολογισμός της διδακτέας ύλης, ώστε:

- να εξοικονομηθεί ποσοτικός και ποιοτικός χρόνος για δραστηριότητες που προάγουν τη δημιουργική και κριτική σκέψη των μαθητών/τριών μέσα από τις διαδικασίες της διερευνητικής-ανακαλυπτικής και κοινωνικής μάθησης, όπως είναι τα σχέδια εργασίας και η εξοικείωση με το λογοτεχνικό βιβλίο (φιλιανγνωσία),
- να υπάρξει χρόνος για εμβάθυνση στη διδακτέα ύλη και για ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες διδασκαλίας που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των γνωστικών δεξιοτήτων,
- να δοθεί στους εκπαιδευτικούς η δυνατότητα να σχεδιάσουν τη διδασκαλία τους, λαμβάνοντας υπόψη και τις ιδιαιτερότητες της δικής τους τάξης (αλλόγλωσσοι μαθητές/τριες, μαθητές/τριες με μαθησιακές δυσκολίες κ.ά.),
- να αναπτυχθεί η διαφοροποιημένη διδασκαλία και να ανταποκριθεί η μάθηση στις πραγματικές ανάγκες των μαθητών/τριών και στο επίπεδο μαθησιακής ετοιμότητάς τους,
- να απαλλαγεί η μαθησιακή διαδικασία από ύλη που επικαλύπτεται είτε κάθετα (από προηγούμενες ή και επόμενες τάξεις), είτε οριζόντια (από άλλα μαθήματα, διαθεματικά),
- να δοθεί χρόνος στους/στις εκπαιδευτικούς για υλοποίηση δραστηριοτήτων ανακεφαλαίωσης, αναπλαισίωσης της γνώσης και αναστοχασμού,
- να διασφαλιστεί η δυνατότητα στους μαθητές/τριες να μαθαίνουν στο σχολείο, χωρίς να χρειάζεται να καταφεύγουν σε εξωσχολική βοήθεια.

Ο προτεινόμενος εξορθολογισμός της ύλης της Γλώσσας εξοικονομεί διδακτικές ώρες, τις οποίες μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να τις διαθέσει σε σχέδια εργασίας που ανταποκρίνονται στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών, στην έρευνα, στην καινοτομία, στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και στην επεξεργασία λογοτεχνικών κειμένων. Για τον λόγο αυτό, δεν απαιτείται η γραμμική παρουσίαση όλων των εννοιών. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει επιλογές στην παρουσίαση των εννοιών, ανάλογα με τους/τις μαθητές/τριες και τα ενδιαφέροντά τους, ώστε να αξιοποιήσει τον χρόνο εποικοδομητικά στην υλοποίηση σχεδίων εργασίας. Τα σχέδια εργασίας μπορούν να αφορμώνται είτε από τα προτεινόμενα θέματα του εγχειριδίου, είτε από τις αναδυόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών και από τα μαθητικά ενδιαφέροντα. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται στους/στις εκπαιδευτικούς να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν σχέδια εργασίας τόσο από αυτά που περιλαμβάνονται στους παρακάτω πίνακες όσο και δικά τους, με θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων των μαθητών/τριών και των θεματικών αξόνων των εγχειριδίων.

Επιπλέον, η διδακτέα ύλη έχει ως βασική, αλλά όχι ως αποκλειστική αναφορά τα ισχύοντα σχολικά εγχειρίδια. Ο/Η εκπαιδευτικός δύναται να αναζητεί – πλέον κυρίως στο διαδίκτυο – πρόσθετο υλικό για τη διδασκαλία και να ανατροφοδοτεί ανάλογα τον προγραμματισμό της. Ως μαθησιακοί και διδακτικοί πόροι μπορούν να αξιοποιηθούν έγκριτες έντυπες ή/και ηλεκτρονικές πηγές (π.χ. ιστοσελίδες φορέων που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας ή το Υπουργείο Πολιτισμού ή φορέων με αξιόλογο εκπαιδευτικό και πολιτιστικό έργο), κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού και σύμφωνα με τις ανάγκες της τάξης, στο πλαίσιο ανανέωσης των ηλεκτρονικών πηγών οι οποίες αναφέρονται στα σχολικά εγχειρίδια.

Παράλληλα, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η διδασκαλία της Λογοτεχνίας με την προβλεπόμενη χρήση του Ανθολογίου ή/και πρόσθετων κειμένων και ανάλογου οπτικοακουστικού υλικού για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας, καθώς μπορεί να προσφέρει τις απαραίτητες προεκτάσεις της μάθησης από το μάθημα της Γλώσσας, καλλιεργώντας τη φιλιανγνωσία των μαθητών/τριών. Η εξοικείωση των μαθητών/τριών με το βιβλίο και την ανάγνωση και η σταδιακή εδραίωση της φιλικής σχέσης τους με το λογοτεχνικό βιβλίο τους/τις βοηθάει να αναπτύξουν την κριτική και δημιουργική τους σκέψη, να δραστηριοποιούν τη φαντασία τους και την εφευρετικότητά τους, να εμπλουτίζουν την αισθητική τους καλλιέργεια, να δοκιμάζουν τα συναισθήματά τους αναπτύσσοντας τη συναισθηματική τους νοημοσύνη, να καλλιεργούν τη γλωσσική τους έκφραση με έμμεσο και

βιωματικό τρόπο, και εν κατακλείδι να συγκροτούν ολόπλευρα την προσωπικότητά τους. Πρόκειται για ένα πολυδιάστατο στόχο, ο οποίος μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την ανασύσταση της τάξης σε μια κοινότητα αναγνωστών, όπου η πρόκληση των μαθητών/τριών να ανατρέχουν και σε άλλα βιβλία παραπλήσιας θεματικής τους επιτρέπει σταδιακά να κατανοούν και να αποδεχτούν τη σχετικότητα και την πολλαπλότητα των ερμηνευτικών προσεγγίσεων των λογοτεχνικών κειμένων. Με τον τρόπο αυτό, οι μαθητές/τριες μπορούν να διατυπώνουν με σαφήνεια τις θέσεις τους, να αιτιολογούν τις απόψεις τους και σε βάθος χρόνου να επιχειρηματολογούν τεκμηριωμένα, με απώτερο στόχο την ανάπτυξη και καλλιέργεια της κριτικής τους σκέψης. Για τον λόγο αυτό, καλό είναι οι εκπαιδευτικοί από την αρχή της σχολικής χρονιάς να προβούν στη:

Δημιουργία και οργάνωση σχολικών βιβλιοθηκών και στον εμπλουτισμό τους με λογοτεχνικά βιβλία.

Δημιουργία ευχάριστων χώρων ανάγνωσης και ακρόασης.

Οργάνωση σχεδίου βάσει του οποίου θα πραγματοποιείται η ανάγνωση των λογοτεχνικών βιβλίων κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Οργάνωση της κάθε τάξης ως αναγνωστικής ομάδας (καθορισμός συγκεκριμένης ημέρας και ώρας ανάγνωσης στην τάξη, συζήτησης και επιπλέον δραστηριοτήτων).

Τέλος, εκτός από το υπάρχον διδακτικό υλικό (Βιβλίο Μαθητή, Τετράδια Εργασιών), μπορεί να αξιοποιηθεί και το διαδραστικό-εμπλουτισμένο «Βιβλίο του μαθητή» στο «Ψηφιακό Σχολείο» (<http://ebooks.edu.gr/>). Επίσης, για ανάρτηση πολυτροπικών κειμένων που δημιουργούν-παράγουν οι μαθητές/τριες (με ενσωμάτωση εικόνων, κινούμενων εικόνων και βίντεο) μπορεί να αξιοποιηθεί η Ψηφιακή Εκπαιδευτική Πλατφόρμα για μαθητές και εκπαιδευτικούς «e-me» του Ψηφιακού Σχολείου (<http://e-me.edu.gr/>). Ως διαδικτυακοί πόροι για διδακτική αξιοποίηση αναφέρονται ενδεικτικά οι εξής:

- Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. <http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>
- Πρωτεύας: Εκπαιδευτικά σενάρια για τα γλωσσικά μαθήματα. <http://proteas.greek-language.gr/>
- Πλατφόρμα «Αίσωπος» - Ψηφιακά Διδακτικά Σενάρια. <http://aesop.iep.edu.gr/>
- ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ. Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου. <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>
- Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Διάσωσης Σχολικού Υλικού. <http://www.ekedisy.gr/>
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
- <http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?lang=el>
- Εθνική Πινακοθήκη <http://www.nationalgallery.gr/site/content.php>

Διδακτέα ύλη (Περιεχόμενο - Διαχείριση και ενδεικτικός προγραμματισμός)

ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΥΛΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΩΡΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΓΛΩΣΣΑΣ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Διδακτέα ύλη	Προτάσεις για διαχείριση της διδακτέας ύλης	Ενδεικτικός χρονικός προγραμματισμός
<u>ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (Β.Μ.): ΤΕΥΧΟΣ Α', ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Τ.Ε.): ΤΕΥΧΟΣ Α' ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Γ', Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
ΑΣ ΓΝΩΡΙΣΤΟΥΜΕ ΚΑΛΥΤΕΡΑ Τα απίθανα μολύβια	Πρώτη γνωριμία με τους ήρωες του βιβλίου. Σύνδεση με το μάθημα «Θαλασσινό σχολείο» με στόχο τη συνεργασία και την ενίσχυση της δυναμικής της ομάδας.	
ΠΑΛΙ ΜΑΖΙ!		11 διδακτικές ώρες
1. Θαλασσινό σχολείο (σελ. 10-11)	Αξιοποίηση όλων των ασκήσεων του Β.Μ. και του Τ.Ε., κρινόμενων ως επαναληπτικού τύπου.	
2. Επιστροφή στα θρανία (σελ. 12-14)	Αξιοποίηση όλων των ασκήσεων Β.Μ. και Τ.Ε., με προσανατολισμό στην παραγωγή γραπτού λόγου μέσα από τη διερεύνηση εμπειριών ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμών.	
3. Το σχολείο ταξιδεύει στον χρόνο (σελ. 15-17)	Αξιοποίηση όλων των ασκήσεων Β.Μ. και Τ.Ε. για παραγωγή γραπτού λόγου μέσα από τη διερεύνηση εμπειριών ανθρώπων διαφορετικών εποχών.	
Ανθολόγιο «Ένας περίπατος στην πόλη» (σελ.89-91)	Να αξιοποιηθεί στην ύλη της Δ' τάξης διαθεματικά με την Ιστορία της.	
4. Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας (σελ. 18-20)	Αξιοποίηση των ασκήσεων για τη διδασκαλία της τελείας και των άρθρων. Η άσκ. 3 από το Β.Μ. προτείνεται να γίνει προφορικά για ανάπτυξη διαλογικής συζήτησης με προτάσεις. Η άσκ. 4 από το Τ.Ε. να παραλειφθεί, λόγω επαναλαμβανόμενων απόψεων των μαθητών. Η άσκ. 5 από το Τ.Ε., το πρώτο σκέλος της να συζητηθεί στη Μελέτη Περιβάλλοντος, όπου υπάρχει ανάλογη θεματική. Το δεύτερο σκέλος συμβάλλει στην παραγωγή γραπτού λόγου προκειμένου οι μαθητές/τριες να συνθέσουν κείμενο για να αποδώσουν πληροφορίες.	
5. Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι! (σελ. 21-24)	Αξιοποίηση των ασκήσεων του Β.Μ. για τη διδασκαλία του Ενικού και Πληθυντικού αριθμού και την παραγωγή γραπτού λόγου. Η άσκ. 2 από το ΤΕ προτείνεται να συμπληρωθεί στο σπίτι, καθώς κρίνεται γενικότερου περιεχομένου.	
6. Ένα αστείο περιστατικό (σελ. 25-26)	Το κείμενο αξιοποιείται διδακτικά για τη γνωριμία των μαθητών με τη σύνταξη τίτλων	

	και την αφήγηση περιστατικού με τη βοήθεια εικόνων.	
Ανθολόγιο «Λούνα παρκ παππούλη μου» (σελ. 39-40)	Το κείμενο αξιοποιείται παράλληλα με το μάθημα «Ένα αστείο περιστατικό», για αξιοποίηση των διακειμενικών συνδέσεων με τρόπο κατανοητό.	
ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΚΑΙ ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ		8 διδακτικές ώρες
1.Αγαπητό μου ημερολόγιο (σελ.28-31)	Αξιοποίηση όλων των ασκήσεων του Β.Μ. για να θυμηθούν οι μαθητές/τριες την κλίση του ρήματος «είμαι» (ύλη διδαχθείσα στη Β΄ τάξη).	
2.Η φίλη μας η Αργυρώ (σελ.32-35)	Αξιοποίηση όλων των ασκήσεων από το Β.Μ. για την κλίση του Ενεστώτα και για σύνθετες λέξεις. Η άσκ. 4 από το Τ.Ε. προτείνεται να γίνει προφορικά για ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας και να παραλειφθούν οι ασκ. 5 και 6 λόγω επανάληψης από το πρώτο μάθημα.	
3.Τα παιδικά μου παιχνίδια (σελ.36-39)	Αξιοποίηση όλων των ασκήσεων από το Β.Μ. Από το Τ.Ε. η άσκ. 7 προτείνεται να γίνει προφορικά, καθώς συσχετίζεται με το β΄ σκέλος της άσκ. 6.	
Ανθολόγιο «Ένας αλλιώςτικός ποδοσφαιρικός αγώνας» (σελ. 148-146).	Το κείμενο να αξιοποιηθεί διδακτικά ως αφορμή για να παρουσιάσουν οι ομάδες εργασίας «Παραδοσιακά παιχνίδια» ή «Παιχνίδια του παρελθόντος»	
4.Στη νέα μας γειτονιά (σελ. 40-42)	Αξιοποίηση των ασκήσεων από το Β.Μ., με εξαίρεση την άσκ. 2, λόγω αντιγραφής πληροφοριών από το κείμενο. Πρόκειται για ασκήσεις που εξοικειώνουν το μαθητή με τη χρήση λεξικού για την αναζήτηση της ορθογραφίας και της σημασίας των λέξεων. Από το Τ.Ε., η άσκ. 3 προτείνεται να γίνει προφορικά, καθώς συμβάλλει στην ανάλυση της λειτουργίας της εικόνας, και να παραλειφθεί η άσκ. 4 ως επαναληπτική της 3. Επίσης, προτείνεται να υπάρξει στα Εικαστικά δραστηριότητα αποτύπωσης είτε ως ζωγραφιά είτε ως μακέτα της γειτονιάς που βρίσκεται το σχολείο. Παράλληλα, ανάπτυξη σχεδίου εργασίας με τίτλο «Γνωρίζω την πόλη μου».	
ΣΤΗ ΓΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ		10 διδακτικές ώρες
1.Σπίτι με κήπον (σελ. 46-49)	Το κείμενο να αξιοποιηθεί διδακτικά. Από το Β.Μ. προτείνεται οι ασκ. 3,7,8,9,10 να παραλειφθούν στο πλαίσιο της αλληλοκάλυψης της ύλης. Επίσης, προτείνονται,	

	στα Εικαστικά, ζωγραφιές με ζώα, κολλάζ με ζώα και παιχνίδι ρόλων μέσα στην τάξη.	
2.Γάτος από σπίτι ζητά νέα οικογένεια (σελ. 50-52)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου και όλων των ασκήσεων από το Β.Μ. και το Τ.Ε., καθώς συμβάλλουν στον εντοπισμό των σημαντικών πληροφοριών στο περιεχόμενο των κειμένων, για παροχή σωστών οδηγιών στους αναγνώστες.	
Ανθολόγιο, «Το τραγούδι της φάλαινας» (σελ. 15-18)	Το κείμενο να αξιοποιηθεί ως αφορμή για την υλοποίηση εργασίας των ομάδων με τίτλο «Ζώα υπό εξαφάνιση».	
3.Οι ακροβάτες της θάλασσας (σελ.53-55)	Αξιοποίηση όλων των ασκήσεων από το Β.Μ., καθώς οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με την αναζήτηση της σωστής ορθογραφίας των άρθρων μέσα από τη σημασία τους στο κειμενικό περιβάλλον. Από το Τ.Ε., οι ασκ. 3 και 4 προτείνεται να συσχετιστούν με ανάλογες ασκήσεις στη Μελέτη Περιβάλλοντος.	
4.Γη και θάλασσα (σελ. 56-58)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου. Να αξιοποιηθούν οι ασκήσεις από το Β.Μ., καθώς οι μαθητές/τριες ασκούνται στο να διακρίνουν με ευχέρεια τη διαφορετική χρήση της ίδιας λέξης μέσα στις προτάσεις. Από το Τ.Ε., η άσκ. 3 να γίνει προφορικά για ενίσχυση της δημιουργικής φαντασίας μέσω του αυτοσχεδιασμού. Παραλείπουμε την 4, καθώς δε συνάδει με την ηλικία των μαθητών.	
5.Οι μικροί ταξιδιώτες ανεβαίνουν στο βουνό (σελ. 59-61)	Να αξιοποιηθούν οι ασκήσεις από το Β.Μ., καθώς συμβάλλουν στην απόκτηση από τους μαθητές συνείδησης του ταξιδιώτη παρατηρητή και όχι του ταξιδιώτη τουρίστα, στην κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων κάθε ταξιδιού. Εξαιρείται η ασκ. 2 που μπορεί να γίνει προφορικά, για εξάσκηση στις τεχνικές περιγραφής. Από το Τ.Ε., να αξιοποιηθούν οι υπάρχουσες ασκήσεις που συμβάλλουν στη χρήση λεξικού.	
Ανθολόγιο «Η χελωνίτσα Καρέττα - Καρέττα και το παλιό Φολκσβάγκεν» (σελ.28-32)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο, οικολογικού προσανατολισμού. Ο αναγνώστης βιώνει τη λογοτεχνία ως πηγή συναισθηματικών εμπειριών και διανοητικών ερεθισμάτων, βασικά στοιχεία διαμόρφωσης ατομικής ταυτότητας.	
Ο ΚΟΣΜΟΣ ΓΥΡΩ ΜΑΣ		8 διδακτικές ώρες
1.Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης (σελ.64-67)	Να αξιοποιηθούν διδακτικά όλες οι ασκήσεις στο Β.Μ. και στο Τ.Ε. ως επαναληπτικές.	

2. Τα χαρτιά ανακυκλώνονται (σελ. 68-71)	Να αξιοποιηθούν διδακτικά οι ασκήσεις από το Β.Μ. ως εμπεδωτικές. Από το Τ.Ε. προτείνεται η άσκ. 4 να γίνει μαζί με τον/την εκπαιδευτικό, καθώς εμφανίζει ένα βαθμό δυσκολίας στην κατανόησή της. Η άσκ. 6 να γίνει στα Εικαστικά και εναλλακτικά οι μαθητές να προβούν σε κατασκευές με ανακυκλώσιμα υλικά.	
3. Το τετράδιο ζωγραφικής (σελ. 72-75)	Να αξιοποιηθούν διδακτικά όλες οι ασκήσεις από το Β.Μ. και το Τ.Ε. ως εμπεδωτικές.	
Ανθολόγιο «Ο εφιάλτης της Περσεφόνης» (σελ. 26-27)	Να αξιοποιηθεί το μελοποιημένο ποίημα του Ν. Γκάτσου, σε μια προσπάθεια εξοικείωσης των μαθητών με την ποίηση, όπου η μετουσίωση και η μεταφορά συναισθημάτων λειτουργούν σε διαφορετικό επίπεδο απ' ό,τι στα πεζά κείμενα. Προτείνονται, επίσης, δραστηριότητες που βασίζονται στο παιχνίδι ρόλων και στην παγωμένη εικόνα.	
Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ		
1. Η σημαία (σελ. 78)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά ως επετειακό ανάγνωσμα πολιτιστικής μνήμης. Στα Εικαστικά οι μαθητές/τριες μπορούν να προβούν σε δραστηριότητες ζωγραφικής.	
2. Στον πόλεμο του 1940 (σελ. 79-82)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά, με στόχο οι μαθητές/τριες να αναγνωρίζουν τις αξίες και τις ιδέες που ενυπάρχουν στα λογοτεχνικά κείμενα και να διερευνούν την ιστορικότητά τους, με απώτερο στόχο την κριτική τοποθέτηση απέναντι σ' αυτές.	3 διδακτικές ώρες
Ανθολόγιο, «Οι Γερμανοί και οι πρόκες» (σελ. 99-103)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου. Αναγνώριση και περιγραφή του ιστορικού πλαισίου, χώρος, χρόνος, γεγονότα που ορίζουν την εξέλιξη της πλοκής της ιστορίας, τους χαρακτήρες που ενυπάρχουν, καθώς και την οπτική γωνία του συγγραφέα.	
3. Για το Πολυτεχνείο (σελ. 83-84)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου ως μέσου διαμόρφωσης της κοινωνικής μνήμης.	
<u>ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (Β.Μ.): ΤΕΥΧΟΣ Β', ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Τ.Ε.): ΤΕΥΧΟΣ Α' ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Γ', Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΝΤΥΜΕΝΕΣ ΣΤΑ ΛΕΥΚΑ		
1. Η πόλη χάθηκε στο χιόνι (σελ. 8-10)	Προτείνεται να αξιοποιηθούν διδακτικά οι ασκήσεις στο Β.Μ. και στο Τ.Ε. ως επαναληπτικές. Οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται στη χρήση λεξικών κατά την	7 διδακτικές ώρες

	αναζήτηση της σημασίας των λέξεων και των αντιθέτων τους και στην παραγωγή γραπτού λόγου.	
2.Η πόλη χάθηκε στο χιόνι (συνέχεια) (σελ. 11-14)	Να αξιοποιηθούν διδακτικά οι ασκήσεις του Β.Μ., καθώς και η άσκ. 3 και 4 του Τ.Ε., ως επαναληπτικές. Επίσης, προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι ασκ. 1 και 2 από το Τ.Ε. ως εμπειρωτικές, χωρίς να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση, καθώς το γραμματικό φαινόμενο που υποστηρίζουν (οι σύνδεσμοι) διδάσκεται αναλυτικά στην ύλη της Ε΄ τάξης.	
3.Τόσο χιόνι δεν ξανάγινε (σελ.15-17)	Να αξιοποιηθούν διδακτικά όλες οι ασκήσεις από το Β.Μ. ως εμπειρωτικές και από το Τ.Ε. να παραλειφθεί η άσκ. 4 ως ύλη της Ε΄ τάξης.	
Ανθολόγιο «Η πτώση του φύλλου που έλεγαν Φρέντυ» (σελ.12-14)	Προτείνεται η διδακτική αξιοποίηση του κειμένου με οικολογικό προσανατολισμό.	
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΧΕΙΜΩΝΑ		9 διδακτικές ώρες
1.Ο χιονάνθρωπος και το κορίτσι (σελ. 20-24)	Να αξιοποιηθούν διδακτικά οι ασκήσεις από το Β.Μ., εκτός από την 4 που αναφέρεται στις προσωπικές αντωνυμίες και θα διδαχθούν στην Δ΄ τάξη. Ομοίως, παραλείπεται και η άσκ. 2 από το Τ.Ε.	
2. Κάτω απ΄ το χιόνι (σελ. 25-26)	Να αξιοποιηθούν διδακτικά οι ασκήσεις από το Β.Μ. ως εμπειρωτικές και αυτές από το Τ.Ε. για εξοικείωση του μαθητή με τον ποιητικό λόγο.	
3.Ο εγωιστής γίγαντας (σελ. 27-31)	Να αξιοποιηθούν οι ασκήσεις από το Β.Μ., ως επαναληπτικές, εκτός από την 7 στο «Παρατηρώ και Μαθαίνω» που εντάσσεται στην ύλη της Δ΄ τάξης, όπως και η άσκ. 1 από το Τ.Ε. Η άσκ. 10 από το Β.Μ. και η άσκ. 5 από το Τ.Ε. στο πρώτο σκέλος της μπορεί να ενταχθεί στα Εικαστικά. Με το β΄ σκέλος οι μαθητές/τριες ασκούνται στο να συνθέτουν κείμενα με βάση την εικόνα και να αναδιηγούνται ιστορίες. Στο σημείο αυτό θα ακολουθήσει το ομότιτλο κείμενο που υπάρχει στο τέλος του βιβλίου.	
<u>ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (Β.Μ.): ΤΕΥΧΟΣ Β΄, ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Τ.Ε.): ΤΕΥΧΟΣ Β΄</u> <u>ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Γ΄, Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
ΕΛΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΕΑ ΜΑΣ!		11 διδακτικές ώρες
1.Αξέχαστα γενέθλια (σελ. 34-38)	Να αξιοποιηθούν διδακτικά οι ασκήσεις από το Β.Μ. και από το Τ.Ε. ως εμπειρωτικές. Η άσκ. 1 από το Β.Μ. στοχεύει στην κατάλληλη επιλογή	

	<p>πληροφοριών από το κείμενο, προκειμένου να αποδώσουν οι μαθητές/τριες το κύριο νόημα. Για εξοικονόμηση διδακτικού χρόνου προτείνεται οι ασκ. 2 και 4 από το ΤΕ να γίνουν προφορικά και οι ασκήσεις 6 και 7 να δοθούν στο σπίτι.</p>	
<p>2.Μικρομαγειρέματα (σελ. 39-42)</p>	<p>Να αξιοποιηθούν διδακτικά οι ασκήσεις από το Β.Μ. ως εμπειρωτικές. Μιλάμε στα παιδιά για την προσταγή αλλά όχι ως προστακτική έγκλιση, η οποία διδάσκεται στην ύλη της Ε΄ τάξης. Με την άσκ. 3, οι μαθητές/τριες διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στο επίσημο και στο ανεπίσημο ύφος γραφής. Με την άσκ. 4 από το Τ.Ε. οι μαθητές/τριες ασκούνται στο να ακολουθούν οδηγίες και να συντάσσουν εντολές.</p>	
<p>3.Φτιάχνουμε προσκλήσεις (σελ. 43-45)</p>	<p>Από το Τ.Ε. επιλέγουμε μια από τις τρεις ασκήσεις για εξάσκηση των μαθητών στη σύνταξη προσκλήσεων ανάλογα με τον παραλήπτη τους.</p>	
<p>Ανθολόγιο «Από το περιβάλλον του Σαμίχ» (σελ. 154-157)</p>	<p>Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο, λόγω της επίκαιρης με το προσφυγικό ζήτημα θεματολογίας του. Η αναγνώριση των ιστορικών κειμενικών στοιχείων δυσκολεύει το μαθητή αυτής της ηλικίας, αλλά είναι εφικτή με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού.</p>	
<p>4.Από το ημερολόγιο του Ελτόν (σελ. 46-48)</p>	<p>Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο και οι ασκήσεις από το Β.Μ. και το Τ.Ε. με στόχο την εξάσκηση των μαθητών στη σύνταξη εντολών και στην ακολουθία οδηγιών.</p>	
<p>5.Το χαρούμενο λιβάδι (σελ. 49-52)</p>	<p>Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο και οι ασκήσεις από το Τ.Ε., εκτός από την άσκ. 2 που εντάσσεται στην ύλη της Ε΄ τάξης. Η άσκ. 1 στο σπίτι ως αντιγραφή στοιχείων του κειμένου.</p>	
<p>ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΕΣ</p>		<p>11 διδακτικές ώρες</p>
<p>1.Φτιάξε μου ένα σιδερένιο άνθρωπο (σελ. 56-59)</p>	<p>Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο και οι ασκ. από το Β.Μ. Να μη γίνει διευκρίνιση για τις αντωνυμίες και τα άρθρα. Από το ΤΕ να μη γίνουν οι ασκ. 1 και 2 ως ύλη Ε΄ τάξης. Η άσκ. 3 να γίνει προφορικά για εξάσκηση στη σύνταξη εντολών. Η άσκ. 4 προάγει τη διαλογική συζήτηση. Για την άσκ. 5 έχει προταθεί σχέδιο εργασίας.</p>	
<p>Ανθολόγιο «Άντζελμαν» (σελ. 173-177)</p>	<p>Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου λόγω της ιδιαίτερης θεματικής των ρομπότ.</p>	

2.Μηχανές του μέλλοντος (σελ.60-63)	Να αξιοποιηθούν οι ασκήσεις από το Β.Μ. εκτός από τις 1,2,3 που προβλέπονται για τα Εικαστικά. Από το ΤΕ να αξιοποιηθούν όλες οι ασκήσεις. Συνδυασμός λόγου και εικόνας. Κατάθεση επιχειρημάτων.	
3.Το ηλιακό λεωφορείο (σελ.64-65)	Διδακτική προσέγγιση του ποιήματος. Από το Β.Μ. να γίνουν όλες οι ασκήσεις ως επαναληπτικές. Από το ΤΕ η άσκ. 1 να παραλειφθεί λόγω του βαθμού δυσκολίας.	
Ανθολόγιο «Έκτακτα μέτρα στη Λιλιπούπολη» (σελ.	Να μην αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο, καθώς για τη συγκεκριμένη θεματική ενότητα υπάρχει διαθέσιμη ποικιλία κειμένων.	
4.Στο Αττικό Μετρό (σελ. 66-70)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο και οι ασκήσεις από το Β.Μ. που αναφέρονται σε μελέτη χαρτών, καθώς και σε μετοχές ενεργητικής φωνής. Από το ΤΕ η άσκ. 6 στο σπίτι.	
ΓΙΟΡΤΑΖΩ ΚΑΙ ΘΥΜΑΜΑΙ		5 διδακτικές ώρες
1.Νά'μουν του στάβλου έν' άχυρο (σελ.74)	Διδακτική αξιοποίηση του ποιήματος.	
2. Να τα πούμε; (σελ.75-76)	Διδακτική αξιοποίηση του μαθήματος ως αφόρμηση για γνωριμία των μαθητών με ήθη και έθιμα των Χριστουγέννων από την Ελλάδα αλλά ενδεχομένως και από άλλες χώρες.	
3.Αποκριές (σελ.77)	Το κείμενο να αξιοποιηθεί ως αφόρμηση για υλοποίηση δραστηριοτήτων ζωγραφικής και κατασκευών στα Εικαστικά.	
4.Η καταστροφή των Ψαρών (σελ.78-79)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου σε συνδυασμό με το μάθημα του Ανθολογίου «Το μικρό κλεφτόπουλο» (σελ. 94).	
Ανθολόγιο «Το μικρό κλεφτόπουλο» (σελ. 94)	Διδακτική αξιοποίηση του δημοτικού-κλέφτικου τραγουδιού.	
5.Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου (σελ. 80-81)	Το κείμενο να αξιοποιηθεί στα Θρησκευτικά, όπου υπάρχει αντίστοιχη ενότητα.	
<u>ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (Β.Μ.): ΤΕΥΧΟΣ Γ΄, ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Τ.Ε.): ΤΕΥΧΟΣ Β΄</u> <u>ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Γ΄, Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
ΗΤΑΝΕ ΜΙΑ ΦΟΡΑ		12 διδακτικές ώρες
1.Τα ταξίδια του παππού μου (σελ. 8-10)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο, καθώς και οι ασκήσεις από το Β.Μ. και από το ΤΕ.	
2.Τα ταξίδια του παππού μου (συνέχεια) (σελ. 11-14)	Αξιοποίηση της συνέχειας του κειμένου με όλες τις ασκήσεις από το Β.Μ. και το ΤΕ με έμφαση στην κλίση επιθέτων. Από το ΤΕ οι ασκ. 3 και 4 προφορικά, με απλή αναφορά στον πίνακα ανακοινώσεων.	

Ανθολόγιο «Παππούς και εγγονή» (σελ.160-163)	Διδακτική προσέγγιση του κειμένου.	
3.Μια αληθινή ιστορία (σελ. 15-18)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου και όλων των ασκήσεων από το Β.Μ. για δημιουργία παραγράφων και πλαγιότιτλων. Οι ασκ. 5 και 6 προφορικά.	
Ανθολόγιο «Το ξύλινο άλογο» (σελ. 84-88)	Διδακτική προσέγγιση του κειμένου, όπου ο συνδυασμός λόγου και εικόνας συμβάλλει στην αισθητική απόλαυση.	
4.Στο νησί του Αιόλου (σελ. 19-22)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου για σύνθεση αφήγησης με φανταστικά και πραγματικά στοιχεία. Η ασκ. 4 από το Β.Μ. με βοήθεια, λόγω βαθμού δυσκολίας, η άσκ. 3 προφορικά. Η άσκ. 5 από το ΤΕ προφορικά για ανάπτυξη διαλογικής συζήτησης.	
5.Γεια σου χαρά σου Βενετιά (σελ. 23-25)	Διδακτική αξιοποίηση του μελοποιημένου ποιήματος και των ασκήσεων από το Β.Μ.. Από το ΤΕ παραλείπεται η άσκ. 1 λόγω βαθμού δυσκολίας.	
Ανθολόγιο «Παροιμίες-Αινίγματα» (σελ. 58-59)	Διδακτική προσέγγιση αινιγμάτων, παροιμιών, γλωσσοδετών.	
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΤΟ ΨΩΜΙ		9 διδακτικές ώρες
1. Το πιο γλυκό ψωμί (σελ. 28-31)	Διδακτική προσέγγιση του κειμένου και των ασκήσεων από το Β.Μ.. Παραλείπεται από το ΤΕ η άσκ. 3, λόγω επανάληψης.	
2. Το πιο γλυκό ψωμί (συνέχεια) (σελ. 32-36)	Προτείνεται η διδακτική αξιοποίηση της συνέχειας του κειμένου και των ασκήσεων από το Β.Μ.. Οι ασκ. 9, 10 και 11, με βοήθεια λόγω βαθμού δυσκολίας. Από το ΤΕ παραλείπεται η άσκ. 4 προφορικά. Στην άσκ. 5 η εικονογράφηση στα Εικαστικά.	
3. Ψωμί (σελ. 37-39)	Διδακτική αξιοποίηση του ποιήματος και των ασκ. από το Τ.Ε και από Β.Μ.. Οι ασκ. 4,5 και 7 από το Β.Μ. με βοήθεια του/της εκπαιδευτικού.	
4. Καλή όρεξη! (σελ. 40-43)	Να μην αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο ως επανάληψη θεματικής Α΄ και Β΄ τάξης. Να πραγματοποιηθούν οι ασκήσεις στο Β.Μ. και από το ΤΕ οι ασκ. 3, 4(στα Εικαστικά) και 5.	
Ανθολόγιο «Ο ωραίος Δαρείος» (σελ. 127-129)	Να μην αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο, ως επικάλυψη διδακτέας ύλης Α΄ και Β΄ τάξης.	
5. Ο Καραγκιόζης φούρναρης (σελ. 44-47)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου με έμφαση στη διδασκαλία της συνέντευξης. Από το ΤΕ, η άσκ. 3 και 6 προφορικά.	
ΟΛΟΙ ΜΙΑ ΑΓΚΑΛΙΑ		9 διδακτικές ώρες

1.Του κόσμου τα παιδιά (σελ. 50-52)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου που σχετίζεται με τα δικαιώματα των παιδιών, και όλων των ασκήσεων από το Τ.Ε.. Από το Β.Μ., η άσκ. 4 μπορεί να γίνει στην Ευέλικτη ζώνη και η άσκ. 6 παραλείπεται ως ύλη Ε΄ τάξης.	
Ανθολόγιο «Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά» (σελ. 164-165)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου	
2.Βοηθάμε να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας (σελ. 53-55)	Διδακτική αξιοποίηση του κειμένου και όλων των ασκήσεων από το Β.Μ. και το Τ.Ε. με στόχο ο μαθητής να διατυπώνει προβλήματα και να προτείνει λύσεις.	
3.Η πτήση των γερανών (σελ.56-59)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο και όλες οι ασκήσεις από το Β.Μ. και το Τ.Ε. με στόχο ο μαθητής να εκφράζει, με γραπτό και εικονικό τρόπο, φιλειρηνικά μηνύματα.	
4.Ένα παιδί γράφει στον Θεό (σελ. 60-61)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά το ποίημα και όλες οι ασκήσεις από το Β.Μ. και το Τ.Ε.	
ΓΙΟΡΤΗ ΚΑΙ ΞΕΝΟΙΑΣΙΑ		3 διδακτικές ώρες
1.Πάσχα, Κυρίου Πάσχα! (σελ. 64-65)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά το ποίημα και προτείνεται να συμπληρωθεί ως πασχαλινή θεματική με το κείμενο από το Ανθολόγιο «Τότε που πήγαμε βόλτα τον Επιτάφιο» (σελ. 79-81), στο πλαίσιο γνωριμίας των μαθητών με τα ελληνικά πασχαλινά ήθη και έθιμα. (Λαϊκός πολιτισμός και παράδοση) ή ενδεχομένως και με αντίστοιχα έθιμα άλλων χωρών.	
2. Ο Μάης με τα στεφάνια (σελ. 66-67)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά το κείμενο για περιγραφή εντυπώσεων από μια επίσκεψη στη φύση. Καλλιτεχνικές κατασκευές (κολλάζ, ζωγραφική) στα Εικαστικά.	
3.Το καλοκαίρι (σελ. 68-69)	Να αξιοποιηθεί διδακτικά το ποίημα στη Μουσική συνδυαστικά με μελοποιημένα ποιήματα και σχολικά τραγούδια για το καλοκαίρι και κατασκευές στα Εικαστικά.	